

Sekmīga vadība nelaimes gadījumu novēršanai

Eiropas Savienībā ik gadus gandrīz 5 miljoni cilvēku piedzīvo nelaimes gadījumus darba vietā, kuru rezultātā tie vairāk par 3 dienām kavē darbu, kopjam zaudēto darba dienu skaitam (1) sasniedzot 146 miljonus. Reizēm sekas ir paliekošas, ietekmējot cilvēku darba spējas un dzīvi ārpus darba. Ar darbu saistīti nelaimes gadījumi notiek visās nozarēs, to vidū ir klupieni, kritieni, krītoši priekšmeti, asi un karsti priekšmeti, ar transportu un iekārtām saistīti negadījumi. Taču daudzas problēmas var novērst ar labu vadību.

Izmaksas nelaimes gadījumiem darba vietā ir augstas, tai skaitā:

- Slimības nauda, samaksa par virstundām, pagaidu aizvietoņi, agrīna aiziešana pensijā, jauna darbaspēka nolīgšana, apmācība
- Zaudēts ražošanas laiks un biznesa iespējas
- Zaudējumi uzņēmumam, bojātas iekārtas, materiāli, produkti
- Vadības laiks nelaimes gadījumu noskaidrošanai
- Lielākas apdrošināšanas izmaksas, juristu darba izmaksas
- Morālā klimata lejupslīde darbinieku vidū

Nelaimes gadījumu risks ir augstāks mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) darbiniekiem. Letālu nelaimes gadījumu skaits darbiniekiem uzņēmumos mazāk par 50 strādājošajiem ir apmēram divreiz lielāks nekā lielākos uzņēmumos (2).

Atbildība par labu vadību

Eiropas Direktīvas nosaka, ka darbdevēju pienākums ir rūpēties par savu darbinieku drošību un veselību.

Direktīva 89/391 nosaka vispārējos ietvarus veselības aizsardzības un drošības vadībai, riska noteikšanai un novēršanai (3).

Direktīva ir ieviesta nacionālajā likumdošanā, kurā var tikt noteiktas papildus prasības.

Darbdevēju pienākums ir novērst riskus un veikt praktiskus pasākumus darbinieku drošības un veselības aizsardzībai, kārtot nelaimes gadījumu uzskaiti, sniegt informāciju un apmācību, kā arī konsultēties ar darbiniekiem, sadarboties un koordinēt pasākumus ar līgumdarbu izpildītājiem. Tiek izveidota profilakses hierarhija: izvairīšanās no riskiem, cīņa ar riskiem to avotā, darba pielāgošana darbiniekiem, bīstamu vielu nomaiņa ar nekaitīgām, kolektīvu pasākumu prioritāte pār individuālajiem. Darbiniekiem ir tiesības saņemt informāciju par riskiem veselībai un drošībai, profilakses pasākumiem, pirmo palīdzību un ārkārtas gadījumu procedūram. Darbinieku pienākums ir aktīvi sadarboties ar darbdevēju profilaksei, ievērojot norādījumus saskaņā ar saņemto apmācību un rūpējoties par savu un savu darba biedru drošību un veselību.

Nelaimes gadījumu profilakse - Pasākumu elementi

Veselības aizsardzībai un drošībai nepieciešama vadības cieša apņemšanās, darbinieku aktīva iesaistīšanās, kā arī labi strukturēta vadības sistēma.

(1) Accidents at work in the EU in 1996, Statistics in Focus, Theme 3 - 4/2000, Eurostat.

(2) <http://europe.osha.eu.int/legislation/> nodrošina saites uz ES likumdošanu, Komisijas vadību MVU un riska novērtējumam, kā arī ar dalībvalstu mājaslapām, kur var atrast nacionālo likumdošanu Direktīvu un vadlīniju ieviešanai.

Vadības apņemšanās

Vadībai jāatbalsta veselības aizsardzība un drošība:

- Nosakot politiku un veselības aizsardzības un drošības mērķus
- Nodrošinot pietiekamus resursus politikas īstenošanai
- Ietverot veselības aizsardzības un drošības jautājumus visu līmeņu vadības funkcijās un lēmumos
- Konsultējoties ar darbiniekiem
- Veicot monitoringu un pārbaudot politikas, kā arī visas sistēmas efektivitāti

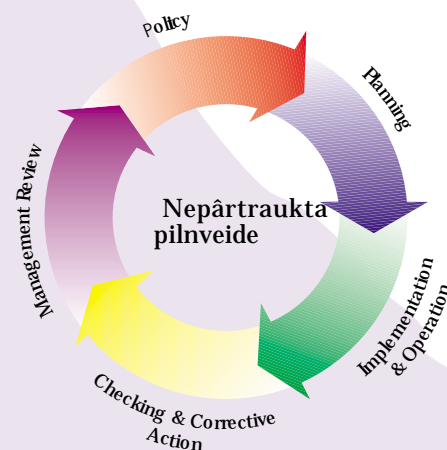
Apņemšanās nozīmē, piemēram, lēmumu īstenošanu praksē, drošības apspriešanu vadības sanāksmēs, regulārā darbinieku apsekojumus un iesaistīšanos drošības jautājumu izpētē.

Darbinieku iesaistīšana

Konsultācijas ar darbdevēju ir obligātas. Viņu zināšanas palīdz nodrošināt apdraudējumu pareizu noteikšanu un piemērotu risinājumu ieviešanu. Darbinieku pārstāvji spēlē svarīgu lomu. Ar darbiniekiem ir jākonsultējas par veselības aizsardzības un drošības pasākumiem, kā arī pirms jaunas tehnoloģijas vai produkta ieviešanas. Konsultācijas palīdz nodrošināt to, ka darbinieki atbalsta drošības un veselības aizsardzības procedūras un uzlabojumus.

Darba drošības un veselības aizsardzības vadība

Strukturēta pieeja vadībai nodrošina risku pilnīgu novērtējumu, kā arī drošu darba metožu ieviešanu un pielietošanu. Periodiski veikta pārbaude ļauj noteikt, vai šie pasākumi vēl joprojām atbilst vajadzībām. Zemāk ir aprakstīts tipisks vadības modelis.

Politika – nosaka skaidru apņemšanos, mērķus, pienākumus un procedūras organizācijai.

Plānošana – nosaka un novērtē riskus, kas rodas darba procesā, un kā tos var kontrolēt. Pasākumi un darbības plānošanas procesā ietver:

- Riska novērtējumu un profilakses pasākumu noteikšanu
- Vadības pasākumu un organizācijas noteikšanu, kas nepieciešama kontroles īstenošanai
- Apmācības vajadzību noteikšanu
- Zināšanas par ar veselību un drošību, prasmju un lietpratības pieejamības nodrošināšanu

Riska novērtējums ietver:

- Apdraudējumu noteikšanu - kas varētu notikt?
- Noteikt, kam varētu tikt kaitēts un cik nopietni, tai skaitā darbiniekiem, uzņēmumiem, sabiedrībai
- Lēmuma pieņemšanu par riska rašanās iespējamību
- Lēmumus par šo risku novēršanu vai samazināšanu - vai var uzlabot telpas, darba metodes, iekārtas vai apmācību?
- Darbības prioritāšu noteikšanu, balsoties uz riska apjomu, ietekmēto cilvēku skaitu utt..
- Kontroles pasākumu ieviešanu
- Pārbaudes, lai pārlicinātos par kontroles pasākumu darbību
- Konsultāciju ar darbiniekiem iekļaušanu procesā kā arī informācijas sniegšanu par riska novērtējuma rezultātiem.

Ieviešana un darbība – Ietver plānu īstenošanu praksē. Tas var nozīmēt: organizācijas un darba procedūru, darba vides, izmantoto iekārtu un produktu, apmācības vadības un personāla izmaiņošanu, kā arī esošo komunikāciju un saskarsmes pilnveidošanu.

Apmācība

Viesiem darbiniekiem ir jāsaprot, kā strādāt droši. Tādēļ apmācībai jāietver šādi jautājumi: kas ir riski; aizsardzības pasākumi, kas jāieviešo, kā arī ārkārtas gadījumu procedūras.

Apmācībai ir jābūt attiecināmai un saprotamai, arī darbiniekiem, kas runā citā valodā. Apmācība ir jānodrošina jauniem darbiniekiem un esošiem darbiniekiem, kad mainās darba prakse vai darba iekārtas, kad tiek mainīts darbs, vai kad tiek ieviesta jauna tehnoloģija.

Pārbaudes un korektīvi pasākumi – Darbībai nepieciešams monitorings. Tas var būt reaktīvs, piemēram, nelaimes gadījumu uzskaites izmantošana, vai proaktīvs, piemēram, inspekciju un auditu atsauksmes, personāla aptauju informācija. Nelaimes gadījumu izmeklēšanā jānosaka tieši un netieši cēloņi, tai skaitā vadības trūkumi. Mērķis ir nodrošināt sistēmu un procedūru darbību un nepieciešamo korektīvo pasākumu nekavējot veidošanu.

Vadības pārbaude un audits – Īauj pārbaudīt vadības sistēmas darbību kopumā. Var mainīties ārējie apstākļi, piemēram, ir pieņemta jauna likumdošana. Rodas arī izdevība palūkoties uz priekšu nākotnē, piemēram, uz izmaiņām uzņēmuma struktūrā,

jaunu produktu izstrādi vai jaunas tehnoloģijas ieviešanu. Nelaimes gadījumu pārbaudēm ir jāietver vērtīgas mācības vadības līmenī. Auditā tiek pārbaudīts, vai politika, organizācija un sistēmas faktiski sasniedz pareizos mērķus.

KontROLSARAKSTS

- Vai darba drošībai un veselības aizsardzībai ir ieteiktas skaidras procedūras un pienākumi, un vai ikviens zina savus un citu cilvēku pienākumus?
- Vai zināt, kas jums darāms, lai ievērotu likumdošanu darba drošības un veselības aizsardzības jomā? Ja ne, vai esat iecelšū kompetentu personu, kas var sniegt padomu?
- Vai esat noteikuši galvenos riskus veselībai un drošībai un veikuši pasākumus to novēršanai vai samazināšanai?
- Vai jūsu procedūras darba iekārtu uzturēšanai ir adekvātas?
- Vai esat apgādājuši savus darbiniekus ar nepieciešamajiem individuālajiem aizsardzības līdzekļiem pret riskiem, no kuriem citādā veidā nevar izvairīties? Vai viņi ir apmācīti tos lietot?
- Vai sniedzāt darbiniekiem informāciju par riskiem un apmācījat viņus izmantot drošas darba un ārkārtas gadījumu procedūras?
- Vai konsultāties ar darbiniekiem par veselības un drošības jautājumiem, tai skaitā politikas, darba procedūras izmaiņām??
- Vai darbinieki zina, kā ziņot par nedrošiem apstākļiem un nelaimes gadījumiem?
- Vai veicat tūlītējas darbības, lai izmeklētu nelaimes gadījumus, iespējamus negadījumus un ēaļētu uzziņojumiem par problēmām?
- Vai regulāri apsekojat darbavietu, un pārbaudāt, vai darbinieki ievēro droša darba procedūras?
- Vai jums ir sistēma jūsu darba drošības un veselības aizsardzības politikas un darba procedūru pārbaudei?

Cita informācija / Atsauces

Vairāk informācijas par labas vadības praksi ir atrodams arī Aģentūras mājas lapā <http://osha.eu.int>. Visas Aģentūras publikācijas var tikt kopētas bez maksas. Ar darbu saistītu nelaimes gadījumu novēršana ir tēma Eiropas Nedēļai par drošību un veselību darbā, kuru dalībvalstis organizēja 2001. gada oktobrī, un plašāka informācija tiek sniegta <http://osha.eu.int/ew2001/>. Aģentūras mājas lapa ir saistīta ar dalībvalstu mājas lapām, kur atrodama nacionālā likumdošana un norādījumi: <http://ie.osha.eu.int/> Īrijai <http://uk.osha.eu.int/> Apvienotajai Karalistei